

Cziffra György

TISZTELT HÖLGYEIM ÉS URAIM!

Hősökre mindenkinek szüksége van, legyen az illető gyermek vagy felnőtt, hiszen mind szeretnénk jót tenni, segíteni, vagy éppen alkotni valamit, ami maradandó és amiből utódaink tovább építkezhetnek. A hős birtokol valamit a kincsből, amelyből mind szeretnénk részesülni, és emberi nagyságát mutatja, hogy kuporgatás helyett szétszítja értékeit embertársai között. Sokunk hőse Cziffra György, aki vezércsillagként ragyog. Szellemi hagyatéka, elképesztő zenei tehetsége, emberi tartása, fiatalokat segítő önzetlensége már életében legendává tette.

Mély szegénységbe született Budapesten, 1921.-ben. Pár évesen már megmutatkozott tehetsége és cirkuszban lépett fel. Dohnányi Ernő fedezte fel őt és nyolcévesen került be a Zeneakadémiára, Dohnányi, Weiner Leó és Ferenczi György, Kéry Szántó Imre voltak a tanárai. Tizenévesen csodagyerekként már sok sikeres koncertet adott Magyarországon és külföldön is. ám hiába volt ragyogó tehetség, az „előkelő” művészvilág nehezen fogadta be. Hogy családját eltartsa, lokálokban lépett föl. Fiatalon nősült, felesége az egyiptomi származású Soleilka volt. 1942-ben – még meg sem született fia, György – behívták katonának. Szovjet fogságba került, többször megszökött. 1946 szeptemberében tért haza, és ismét a pesti éjszakák virtuóza lett. „Meggörbítvén gerincemet, ismét visszasüllyedtem az éjszaka világába” – írta önéletrajzi könyvében. Olyan kultikus bárókban lépett fel mint a Savoy, Dunakorzó, Arizona stb. , a pesti művész- és sportolói világ lokálról lokálra követte (például Vásáry Tamás, Puskás Ferenc). Mezei Mária nemes egyszerűséggel „zongoracsodának” nevezte.

1950-ben feleségével és kisfiával együtt megpróbált disszidálni, de elfogták és kényszermunka-táborba zárták. Kőfaragó üzemben és a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem építkezésén dolgozott. 1953-ban szabadult, és bár kezei a durva munkát megsínylették, újra a zongorázással próbálkozott – ismét a pesti éjszakában. Ferenczy György a Zeneakadémia tanára segítségével lehetőséget kapott, hogy hangversenyeken mutathassa be tudását. Az első koncertek hatalmas sikerrel zárultak, a közönség imádata és szeretete az első hang leütésétől érezhető volt. 1956. október 22-én Bartók II. zongoraversenyét játszotta a Zeneakadémián. „A közönségből úgy tört ki a taps, mint az izzó láva” – írták később a kritikusok. Sokan máig állítják, hogy ennek a hangversenynek nem kis része volt az október 23-ai hangulat alakításában.

A nyugati határ 1956-os, átmeneti megnyitását kihasználva – a határig egy oldalkocsis motorkerékpáron utazva, majd gyalogolva – családjával elhagyta Magyarországot. Először egy ausztriai táborba kerültek, de három nap múlva kikerültek onnan, és Cziffra a bécsi Brahms Saalban adott fergeteges sikerű zongorahangversenyt, amelyről még a The New Yorker-ben is kritika jelent meg. Az év végén Franciaországba hívták. 1956 decemberében érkeztek Párizsba, és már első hangversenyével szinte üstökösként robbant be a világ zenei életébe. A Théâtre du Châteletben tartott koncert után világhírű művészek tették tiszteletüket öltözőjében: Marcel Dupré orgonaművész, Marguerite Long zongoraművész és Arthur Honegger zeneszerző. Párizson kívül óriási sikerrel szerepelt a világ nagy koncerttermeiben és fesztiváljain, hatalmas sikereket aratva például Londonban a Royal Albert Hallban, New Yorkban a Carnegie Hallban

Cziffra György kalandregénybe illő élettörténetét talán többen ismerik, mint művészetét, hangfelvételeit. Világraszóló sikerekben és szörnyű tragédiákban egyaránt része volt. A mélységbe taszítottság után tehetsége révén sorsában mindig – ahogy ő mondta „újabb művészi feltámadás” vette kezdetét. Neve mindazok számára, akik kicsit is otthonosak a komolyzene világában, a zongorázni tudás szinonimája lett. Ahogyan korábban Liszt Ferenc neve is. Gyakran emlegették Cziffrát Liszt méltó, sőt egyetlen igazi zongorista örököséként.

Tehetsége egyéni adottság volt, de kivételes tudását több évszázados kollektív zenei múltra építhette, amelynek meghódításához végig kellett járnia a művészi egyedfejlődés útját. A virtuozitás részben fizikai adomány, de csak óriási munkával fejleszthető ki és érlelhető meg. Önmagában, zenei mélységek nélkül üresnek tartják a hozzáértők. Lesajnálóan akrobatikának, egyenesen cirkuszi mutatványnak nevezik. De a technikai tökéletesség a zongorázásban sem nélkülözhető. Cziffra György hangszerének páratlan virtuózává vált, és szellemi értelemben is tökéletesen ura lett az általa megformált zenei anyagnak. A legmagasabb rendű művészet elkötelezettje és művelője volt.

Fia, ifj. Cziffra György (1942–1981) neves karmester lett, akivel számos nagy sikerű közös hangversenyt adott. Fia 1981-ben egy lakástűzben vesztette életét. Korai halálát apja nehezen viselte, emiatt zenekarral többé nem lépett fel és lemezfelvételt sem készített. Ezután felesége, a hit és a zene tartotta benne a lelket. Fellépései ritkultak, majd 72 éves korában egy Párizs-környéki klinikán – szívroham következtében – elhunyt.

Zongorajátéka Liszt Ferencéhez hasonlítható, főleg káprázatos improvizációs készsége miatt. Átirataiban kifejti a szerző vázlatos zenei gondolatait. Játékát kontrapunktikus tudás, variációs művészet és ötletesség jellemezte. Érett korára a 20. század legnagyobb pianistái, Rubinstein, Horowitz és Richter mellé emelkedett. Mégsem volt elégedett magával, folyton tökéletesítette tudását, rengeteget gyakorolt. Repertoárján elsősorban Schumann, Chopin, Liszt, Grieg, Brahms és Rachmaninov művei szerepeltek, amelyek nagy részét hanglemezzre is játszotta. Emellett előszeretettel adta elő saját Liszt-stílusú átiratait, parafrázisait.

Magyarországon 1956-ban Liszt Ferenc-díjat kapott, 1993-ban pedig a Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét adományozták neki. Franciaországban – szintén 1993-ban – megkapta a Becsületrend tiszti fokozatát. 1986-ban Kőszeg díszpolgára lett.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Cziffra György munkássága mindig is predesztinálta őt, hogy a legnagyobbak között legyen számon tartva. Idén a Cziffra Fesztivált úgy indítottam útjára, hogy szeretném Magyarországon mindenkivel megismertetni ennek a zseniális művésznak a zenei és szellemi hagyatékát és szeretném, ha végre hazánkban is elismernék. Köszönettel tartozom a Magyar Örökség díj kuratóriumának, hiszen a díj elnyerésével nem csak Cziffra Györgyöt, hanem minden embert díjaznak, akik folyamatosan azért dolgoznak, hogy méltó emléképolással tiszteljük a mester előtt. „Csak az árnyékból a fénybe való átmenet korszakában éreztem, hogy valóban élek, és szabad vagyok, olyankor amikor sötét börtönéből kiröppenhetett a tűzmadár.” Vallja önéletrajzi könyvében Cziffra György. A tűzmadár kiröppent és sokunknak köszönhetően most haza talált. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Budapest, 2016. december 6

Balázs János